

можливості реалізації ним своїх повноважень. Йдеться, у першу чергу, про зміни до КПК, які мають визначити підслідність та інші важливі питання процесуальної діяльності БЕБУ.

На даний час для вирішення цього питання подано два законопроекти: 1) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації окремих положень діяльності Бюро економічної безпеки України» № 3959 від 06.08.2020 р. (основний) (далі – законопроект 3959) та 2) «Про внесення змін до адміністративного та кримінального законодавства щодо запровадження діяльності Бюро економічної безпеки України» № 3959-1 від 25.08.2020 р. (альтернативний) (далі – законопроект 3959-1).

При цьому, видається, що законопроект 3959 передбачає більше гарантій від зловживань з боку правоохоронних органів (зокрема, обмеження щодо надання доручення оперативним підрозділам інших органів; додаткові умови внесення відомостей до ЄРДР; пріоритетність повноважень БЕБУ щодо розслідувань відповідних злочинів тощо). Альтернативний законопроект 3959-1 у цьому сенсі містить менше означених гарантій. Разом із цим, на даний час в першому читанні прийнято саме останній законопроект.

Тож, з огляду на зазначене, а також ураховуючи те, що діяльність БЕБУ ґрунтуватиметься на оцінці великих масивів даних, слід очікувати значну роботу із нормативного врегулювання організації та діяльності БЕБУ задля збереження балансу між необхідністю виконання його завдань та дотриманням прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб.

Неганов Віктор Вадимович,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ. ШО ВИНИКЛИ ВНАСЛІДОК НЕДОСКОНАЛОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ПРОЦЕСУ

У березні цього року Президентом України було підписано Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» № 1150-IX (далі Закон 1150-IX), який створює інституційні умови для захисту економічних процесів від тиску силових органів, що підтримується міжнародними партнерами України [1]. Натомість під час правового аналізу прийнятих Верховною Радою України законодавчих новел, нами встановлені обставини наявності юридичних колізій в актах законодавства, що унеможливають виконання, у повній мірі, з боку

Бюро економічної безпеки України (далі БЕБ України) покладених Законом завдань.

Так, положеннями ст. 4 Закону 1150-ІХ до основних завдань БЕБ України відносяться, зокрема: виявлення, припинення, *розслідування кримінальних правопорушень*, що посягають на функціонування економіки держави; виявлення та *розслідування правопорушень*, пов'язаних з отриманням та використанням міжнародної технічної допомоги. Статтею 5 цього Закону передбачено, що будь-які вказівки, пропозиції, вимоги, доручення, спрямовані до Бюро економічної безпеки України та його працівників, що стосуються питань *досудового розслідування* в конкретних кримінальних провадженнях і не передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, є неправомірними і не підлягають виконанню. Статтею 8 Закону до повноважень БЕБ України відноситься, зокрема: *досудове розслідування* у межах передбаченої законом підслідності [2].

Згідно положень ст. 2 Закону, детективом БЕБ України є службова особа, уповноважена, зокрема, Кримінальним процесуальним кодексом України, здійснювати *досудове розслідування* кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності БЕБ України [2].

Таким чином Законом України «Про Бюро економічної безпеки України» підрозділи детективів БЕБ України наділено повноваженнями органу досудового розслідування щодо розслідування кримінальних правопорушень за підслідністю, яка мала б визначатися ст. 216 КПК України.

Натомість під час другого читання проекту Закону № 3087-д від 02.07.2020, який надалі прийнято в якості Закону 1150-ІХ, правкою №414 за ініціативою 14 народних депутатів України з різних фракцій прийнято пропозицію виключити підпункт четвертий пункту четвертого Прикінцевих положень законопроекту [3]. Саме цим пунктом авторами законопроекту передбачалося внесення змін до КПК України (ст. 3, 38, 41, 214, 216) щодо повноважень детективів, підрозділу детективів органів БЕБ України вносити відомості про кримінальні правопорушення до ЄРДР, здійснювати досудове розслідування у кримінальних правопорушеннях за підслідністю БЕБ України, тощо.

Таким чином через прийняття правки №414 наразі має місце новостворена юридична колізія, коли КПК України не передбачені повноваження органів БЕБ України здійснювати досудове розслідування у кримінальних провадженнях, проте Законом України «Про Бюро економічної безпеки України» передбачається створення підрозділів детективів, які б мали виконувати відповідні повноваження з метою забезпечення виконання законних завдань БЕБ України.

Крім цього Законом 1150-ІХ передбачено внесення змін також і до інших законів України, які розширюють повноваження неповноважних за КПК України органів досудового розслідування БЕБ України. Так ст. 7 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» передбачається, що орган

державного фінансового контролю *зобов'язаний* надавати Бюро економічної безпеки України відомості про обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення [2]. Натомість враховуючи те, що через прийняття правки № 414 БЕБ України позбавлений права вносити відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР, подібна законодавча вимога до органу ДАСУ не несе жодного функціонального навантаження. До п. 5 ч. 5 ст. 11 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» Законом 1150-ІХ внесені зміни, за якими позапланова виїзна ревізія може здійснюватися у разі, зокрема, надходження доручення щодо проведення ревізії у підконтрольних установах від Бюро економічної безпеки України [2]. Проте тим же Законом визначається, що позапланова виїзна ревізія може здійснюватися лише за наявності підстав для її проведення на підставі рішення суду. За даними науковців, практикою правоохоронних органів в останні роки, стало звернення слідчого, прокурора з клопотанням до слідчого судді про призначення позапланової перевірки, або надання дозволу на проведення позапланової виїзної ревізії. При цьому, через певні прогалини у КПК щодо порядку розгляду подібних клопотань у кримінальному процесі слідчі-судді далеко не завжди розглядають по суті відповідні клопотання [4, с. 49].

Отже, є неможливим реалізовувати на практиці надані Законом 1150-ІХ повноваження БЕБ України ініціювати проведення позапланової виїзної ревізії, без визначення повноважень у КПК України здійснювати досудове розслідування та відсутності змін до Порядку взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України, а також до Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами щодо повноважень БЕБ України звертатися до органів ДАСУ про проведення ревізії.

Завершуючи, на прикладі процедури прийняття українським парламентом Закону 1150-ІХ, відзначимо важливість дотримання законодавцями найкращих юридичних практик, що мають забезпечувати відсутність правових колізій в новостворених нормах різних законодавчих актів, особливо у сфері кримінального права і процесу. Для реалізації виконання визначених Законом основних завдань БЕБ України повною мірою, на нашу думку, законодавець має повернутися до розгляду питання надання у КПК України відповідних повноважень органа досудового розслідування підрозділам детективів БЕБ України, або, в іншому випадку, звузити завдання і повноваження БЕБ України прибравши з Закону завдання з виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави.

Список використаних джерел

1. Президент підписав закон щодо створення Бюро економічної безпеки. Офіційне інтернет-представництво Президента України

(2021). URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-stvorennya-byuro-ekonomichnoy-67265>.

2. Закон України «Про Бюро економічної безпеки України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-IX>.

3. Проект Закону про Бюро економічної безпеки України. Порівняльна таблиця до другого читання 23.11.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69331.

4. Неганов В.В. Використання висновків ревізій у кримінальному провадженні. НАВС (дис. к.ю.н.). Київ, 2018: 292 с.

Повзик Євген Вікторович,

асистент кафедри кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, кандидат
юридичних наук

ІНСТИТУЦІЙНІ МОДЕЛІ БОРОТЬБИ З ЕКОНОМІЧНИМИ ЗЛОЧИНАМИ

Євроінтеграційний курс державної політики зобов'язує Україну забезпечувати ефективне функціонування інститутів, які гарантуватимуть верховенство права, додержання прав та інтересів фізичних та юридичних осіб, їх ефективний захист, підвищення економічної безпеки країни, оптимізацію структури правоохоронних органів, зменшення тіньового бізнесу та покращення інвестиційного клімату. Це, у свою чергу, стало підґрунтям для запровадження єдиного органу, відповідального за боротьбу з економічними злочинами, та уникнення дублювання відповідних функцій у різних правоохоронних органах, а саме, створення Бюро економічної безпеки України.

У зв'язку з цим, викликає інтерес аналіз зарубіжного досвіду боротьби з економічними злочинами, який не має єдиної інституційної моделі. В зарубіжних країнах, так само як і в Україні, система протидії економічній злочинності складається з таких основних елементів:

- поліцейські органи
- спеціалізовані правоохоронні органи;
- податкові служби;
- митні служби;
- органи фінансової розвідки.

Так, в Данії і Норвегії повноваження у сфері протидії економічній злочинності інтегровані в діяльність поліцейських органів як один з напрямків діяльності. Поліція поєднує функції протидії традиційній злочинності щодо порушення майнових прав, а також пов'язаної із порушенням податкового, митного законодавства, «відмивання брудних грошей». Податкові і митні служби в цих країнах не мають правоохоронних повноважень і здійснюють тільки фінансове адміністрування. Подібну ж модель має і Японія. Словенська модель